

Ю.І. Приходько, кандидат педагогічних наук,
доцент,
О.О. Мітягін, полковник
Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНА САМОСТІЙНА НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ЕВОЛЮЦІЙНИЙ АСПЕКТ

У статті з позиції гуманістичної освітньої парадигми досліджується генеза особистісно орієнтованої самостійної роботи курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів, її основні принципи, форми організації і методи. Обґрунтовуються підходи у дослідженні особистісно орієнтованої самостійної роботи на засадах багаторівневої рефлексії.

Ключові слова: особистість, учіння, самоуправління особистісним розвитком, концептуальні засади.

Постановка проблеми. Тенденції соціально-економічного та культурного зростання провідних держав світу свідчать про те, що локомотивами цього процесу є пріоритетний розвиток освіти і науки. “Сфера освіти...стає загальнонаціональним пріоритетом у все більшій кількості країн світу” [8, с. 6]. Тому природно, що перед сучасною освітою постало складне завдання виховання та розвитку особистості, здатної до творчого пошуку, невтомного, наполегливого самостійного засвоєння нових знань, їх примноження, орієнтації у широких потоках різноманітної інформації, прийняття оптимальних рішень в нестандартних умовах. Саме така освіта має стати провідним фактором прогресу держави. “Орієнтиром для програми дій у цьому напрямі може виступити методологічне положення, згідно з яким для сучасного суспільства буде характерний тип людини, в особистості якої сформоване активне, позитивне ставлення до людства, до іншої людини та до самої себе, до праці, до власності, до сім’ї, до надбань матеріальної і духовної культури” [6, с. 18]. Йдеться також про ціннісний підхід, щоб освіта у ХХІ столітті передбачала забезпечення неперервності у всіх ланках навчання, створення необхідних умов для розвитку кожної людини, набуття компетенцій, доступу до оволодіння новими знаннями, вміннями, цінностями. “Смисл і ціль освіти – людина у постійному розвитку, її духовне становлення, гармонія її відносин із собою та іншими людьми, зі світом. У такий спосіб освіта... створює умови розвитку-саморозвитку, виховання-самовиховання, навчання-самонавчання всіх і кожного” [4, с. 14].

Актуальність, значущість і доцільність дослідження особистісно орієнтованої самоосвіти, самостійної навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається, зумовлена недостатньою розробленістю цієї проблеми у педагогіці й такими факторами: складністю, динамізмом, напруженістю та глобальним характером багатогранної людської професійної діяльності; необхідністю реального втілення в освітній процес ідей гуманістичної освітньої парадигми; рухом національної освіти до європейського та світового освітнього простору; вимогами забезпечення високої якості

підготовки фахівців, засвоєння ними нових підходів щодо самоуправління процесом неперервного розвитку, самоактуалізації; вичерпаністю можливостей багатьох традиційних форм і методів організації самостійного навчання; необхідністю пошуку й запровадження інноваційних підходів щодо оцінки рівня особистісного розвитку тих, хто навчається, та роботи над його підвищенням.

Аналіз публікацій. Самостійна навчально-пізнавальна діяльність по-різному трактується дослідниками: як інтелектуальні здібності та уміння самостійно вчитись (В.К. Буряк, В.А. Козаков, М.І. Махмутов); як готовність та прагнення учнів просуватися в оволодінні знаннями (П.І. Підкасистий, Н.А. Половникова); як властивість особистості, яка проявляється в прагненні своїми силами оволодіти знаннями та способами діяльності (Г.Є. Гребенюк, Т.І. Шамова, В.В. Ягупов); як якість особистості, що виявляється в здібностях того, хто навчається, самому організувати свою пізнавальну діяльність і здійснювати її для розв'язання нової пізнавальної проблеми (І.Я. Лернер, В.А. Козаков).

Не вироблено єдиних підходів і щодо шляхів формування пізнавальної самостійності. В психолого-педагогічних дослідженнях вони розглядаються в наступних напрямках: організація самостійної роботи, розв'язання навчальних задач (Б.П. Єсіпов, В.А. Козаков, П.І. Підкасистий, М.М. Скаткін); застосування методів та прийомів пізнавальної діяльності (А.М. Алексюк, В.І. Бондар, В.В. Давидов, В.А. Козаков, В.О. Моляко, І.П. Підласий, М.М. Солдатенко, Г.І. Щукіна), використання узагальнених знань, які складають орієнтовну основу дій (П.Я. Гальперін, Т.В. Габай, Н.Л. Коломінський, Н.Ф. Тализіна); психологічні аспекти розвитку інтересу, мотивації (А.К. Маркова, В.В. Рибалка, В.В. Давидов), введення в зміст навчання методологічних знань І.Я. Лернер, П.І. Підкасистий), здійснення самоконтролю навчальної діяльності (І.П. Підласий, П.І. Сікорський). З викладеного можна констатувати, що пізнавальна самостійність – складне поняття, зміст якого неможливо розкрити з позиції однієї площини (діяльність, готовність, уміння тощо). Це багатоаспектне, інтегративне, особистісне утворення, яке характеризується такими проявами, як інтелектуальність, здібності до навчання, самовизначення, саморегуляція розумової діяльності, органічне поєднання пізнавальних мотивів, методів та способів самостійної поведінки, стійке позитивне ставлення тих, хто навчається, до оволодіння знаннями.

Мета статті: аналіз сутності особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності з позиції еволюції та обґрунтування її організаційно-методичних засад.

Виклад основного матеріалу. Ключовою складовою навчально-пізнавальної діяльності військових фахівців, основним фактором їх особистісного розвитку та становлення має стати самостійна робота над навчальним матеріалом в умовах її всебічного інформаційного забезпечення. Водночас, дослідники не дійшли єдиної думки щодо визначення її сутності. П.І. Підкасистий вважає, що під самостійною роботою студентів слід

розуміти різноманітність типів навчальних, виробничих і дослідницьких задач, які виконуються студентами під керівництвом викладача з метою засвоєння знань, здобуття вмінь і навичок, досвіду творчої діяльності та вироблення системи поведінки [11, с. 38]. Іншої позиції дотримується Б.П. Єсіпов. Розкриваючи дидактичну сутність самостійної роботи тих, хто навчається, він відзначає: “Самостійна робота учнів, що включається в процес навчання, це така робота, яка виконується без безпосередньої участі вчителя, але за його завданням у спеціально виділений час...” [3, с. 34]. На думку А.М. Алексюка, – самостійність у здобутті знань передбачає оволодіння складними вміннями та навичками, бачити зміст і мету роботи, організувати власну самоосвіту, вміння по-новому підходити до вирішуваних питань, пізнавальну та розумову активність, здатність до творчості [1, с. 434]. Найбільш обґрунтованим, на наш погляд, є визначення самостійної роботи В.А. Козакова, під якою він розуміє особливий вид навчальної діяльності суб’єкта, що вчиться, при реалізації якої має бути сформована його самостійність та засвоєння ним відповідної сукупності знань, умінь, навичок. Мета самостійної роботи тих, хто навчається, – це розвиток такої риси, як самостійність, тобто здібностей організувати та реалізовувати свою діяльність без стороннього керівництва і допомоги [7, с. 43]. Таке визначення самостійної роботи є перехідним до обґрунтування особистісно орієнтованої самостійної роботи курсантів вищих військових навчальних закладів і тісно пов’язано з такими сучасними педагогічними поняттями: “концепція персоналізації” [9, 10], “особистісно орієнтована освіта” [12, 13, 19]; “особистісно орієнтоване навчання” [17].

Термін “персоналізація навчання” виник на базі концепції персоналізації, яка з’явилася в психолого-педагогічній літературі на початку 80-х років і пов’язана з працями А.В. Петровського та В.А. Петровського [9, 10]. Його було застосовано для характеристики включеності індивіда в соціальні зв’язки щодо задоволення “потреби бути особистістю” – потреби в персоналізації шляхом включення свого “Я” у свідомість, почуття та волю інших людей. В подальшому персоналізація розглядається В.А. Петровським як процес, у результаті якого суб’єкт отримує ідеальну уяву щодо життєдіяльності інших людей і може виступати в житті як особистість. Здатність до персоналізації характеризується при цьому як сукупність індивідуально-психологічних особливостей людини, які дозволяють йому здійснювати соціально-значущі дії.

Близьким до поняття “персоналізоване навчання” є поняття “особистісно орієнтована освіта”, яке почало активно використовуватися і дістало на теперішній час свого певного визначення та обґрунтування. Це поняття виникло на базі праць учених, що досліджували проблему “особистісно орієнтованої освіти”. Так, В.В. Серіков [19] відзначає, що особистісно орієнтована освіта не займається формуванням особистості з заданими властивостями. Вона створює умови для повноцінного прояву та відповідного розвитку особистісних функцій суб’єктів освітнього процесу. І хоча автор не дає точного визначення цього терміну, він достатньо детально

описує зміст особистісно орієнтованої освіти, вважаючи, що цей зміст складається з двох елементів: дидактично переробленого соціально-культурного досвіду, що існує незалежно від процесу навчання у вигляді навчально-програмованих матеріалів (освітній стандарт); особистого досвіду, що приходить на основі суб'єкт-суб'єктного спілкування та зумовлених їм ситуаціях, які проявляються в формі сенсотворчості, саморозвитку, емпатії.

Методологічні та практичні засади особистісно орієнтованої освіти знайшли подальший розвиток у дослідженнях С.І. Подмазіна. Автором обґрунтовані: основні принципи особистісно орієнтованої освіти, що визначають її як систему наукового знання та соціальної діяльності (гуманізму, реалізму, діяльності, самоорганізації складних систем, діалектичного редуccionізму, ціннісно-цільової сутності пізнання, інтегративності, діалогової взаємодії); праксеологічні аспекти парадигми, які у вигляді конкретних психолого-педагогічних технологій пройшли практичну апробацію в діяльності освітніх систем різних рівнів [13, с. 10].

Концепція “персоналізації”, концепція особистісно орієнтованого навчання з позицій гуманістичної парадигми – практично нове бачення розв'язання освітніх проблем. При цьому, насамперед, особистість повинна нести відповідальність за свою освітню діяльність, професійний розвиток та становлення. А заклади освіти повинні створювати відповідні умови для самореалізації особистості (в змістовному, організаційному, методичному, інформаційному, мотиваційному та матеріально-технічному відношенні). Як зазначає Г.О. Балл, – “органічною складовою гуманізації освіти постає її гуманітаризація, сутність якої становить сприяння самовизначенню особистості... Сказане дає... підстави для ототожнення, у принципі, гуманістично орієнтованої освіти з особистісно орієнтованою...” [2, с. 135].

Особистісно орієнтоване навчання, на нашу думку, розширює також сферу творчого, вибіркового засвоєння знань. У військово-педагогічному процесі, що орієнтується на особистість, на моральну свідомість курсанта, докорінно змінюється функція мотиву в засвоєнні знань. Адже в традиційному навчанні, де результатом є орієнтування в певній предметній сфері, мотив впливає на процесуальні, а не на змістовні характеристики засвоюваних знань, тобто від мотиву та особистісної позиції того, хто навчається, залежить глибина, міцність усвідомлення та інші якості набутих знань, але не їх зміст. При засвоєнні ж ціннісних аспектів навчального матеріалу відкривається якісно нова функція мотивації: мотив зумовлює сам зміст того, що засвоюється, оскільки цінність не просто розуміється, але й приймається, продуктивно усвідомлюється (інтеріоризація), набуває характеру сенсу, сприяє творчому збагаченню особистості майбутнього військового фахівця (сублімація). Як слушно наголошує В.В. Ягупов, – “обґрунтоване використання основних ідей і рекомендацій особистісно орієнтованого навчання... сприятиме вихованню духовно багаті, національно свідомої особистості українського військовослужбовця, суб'єкта повноцінної суспільної діяльності” [21, с. 79].

З огляду на викладене, актуальним є введення нового категоріального поняття “особистісно орієнтована самостійна робота (навчально-пізнавальна діяльність)” [15, 16], яке, на нашу думку, потребує дослідження із застосуванням апарату багаторівневої рефлексії.

Під особистісно орієнтованою самостійною роботою першого рівня рефлексії розуміється така діяльність, у процесі якої реалізується прагнення тих, хто навчається, до особистісного вибору траєкторії навчання, до виявлення, застосування та розвитку здібностей, схильностей до самостійної роботи, вдосконалення індивідуального стилю мислення, самодіяльності та самокоригування.

Під особистісно орієнтованою самостійною роботою другого рівня рефлексії розуміється така діяльність, у процесі якої реалізується намагання тих, хто навчається, до встановлення, розвитку, удосконалення та розширення зв'язків з колегами по навчанню, викладачами. Особистість тут виступає в просторі зв'язків між учасниками процесу навчання, котрий є одним з трьох просторів, в яких сучасна психологія розглядає особистість.

Під особистісно орієнтованою самостійною роботою третього рівня рефлексії розуміється така діяльність, в процесі якої ті, хто навчаються, та викладачі, реалізують обопільне намагання ідеально вирізнитися своїми особливостями, зробити свій внесок у розвиток індивідуальності іншого, в розвиток спільностей, які при цьому виникають в процесі навчання. Особистість тут виступає в просторі буття, індивіду, в інших особах.

Під особистісно орієнтованою самостійною роботою четвертого рівня рефлексії розуміється така діяльність, коли реалізується навчання його суб'єктів у глобальному інформаційному просторі, коли набутий розвиток та індивідуальні особливості кожного сприяють збагаченню глобальної освітньо-інформаційної спільноти та особистісної індивідуальності тих, хто є учасниками цього процесу.

На нашу думку, особистісно орієнтована навчально-пізнавальна діяльність може розглядатися в наступних чотирьох вимірах: інформаційному, що відображає змістовну складову; процесуальному, що визначає форми, методи, засоби учіння, самоконтролю та самокоригування; часовому, що визначає тривалість самостійної роботи; просторовому, що визначає місце здійснення самостійної діяльності та склад учасників, їх взаємодію та взаємовплив. Розгляд особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності у викладених чотирьох вимірах дозволяє розглядати та аналізувати її як цілісність з урахуванням усіх підходів, що мають місце – видів, визначень, трактувань і класифікацій. І водночас, мати уявлення про це категоріальне поняття як про цілісну, органічну складову процесу підготовки фахівця та становлення його як особистості. Спроможність особистості ефективно працювати над засвоєнням навчального матеріалу, управляти своїм розвитком може бути охарактеризована таким поняттям як інтегральна потенційна особистісно орієнтована самостійна навчально-пізнавальна діяльність.

Технологічність особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності курсантів передбачає: визначення цілей; поетапне проектування досягнення заданих результатів; процес комплексного застосування організаційних форм, методів оволодіння знаннями, дидактичних і технічних засобів пред'явлення, сприйняття та трансформації змісту (інформації); самоконтроль та самокоригування; обов'язковість досягнення позитивних результатів; врахування психолого-фізіологічних особливостей тих, хто навчається.

Розгляд поняття “особистісно орієнтована самостійна навчально-пізнавальна діяльність” курсантів, умов її запровадження в практику військових навчальних закладів дозволяє зупинитись на організаційних формах та методах, за допомогою яких можна досягти бажаного результату самореалізації [14, с. 23].

Навчальний процес у військових навчальних закладах здійснюється у таких організаційних формах: навчальні заняття, самостійна робота курсантів (слухачів, студентів), практична підготовка, контрольні заходи [5, с. 12].

Загальні форми організації особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності можуть розглядатися, виходячи зі структури спілкування між людьми: одна людина без безпосереднього контакту з іншою; дві людини – пара, спілкування в парі; три людини і більше – спілкування в малій чи великій групі; колективне спілкування в динамічних парах (діалогічні сполучення); віртуальне спілкування в інформаційному просторі. Відповідно до викладеної структури спілкування можливі наступні загальні форми організації особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності: індивідуальна; парна; групова; колективна; віртуальна в інформаційному просторі.

Форма індивідуальної особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності передбачає діяльність, спрямовану на придбання знань, умінь, навичок, досягнення високих кінцевих результатів у навчанні. Вона вимагає відповідної підготовки, старанності, наполегливості, сили волі, одночасно здійснюючи сприятливий вплив, як на становлення цих особистісних якостей, так і на формування інтересу до навчання. Така форма діяльності характерна для першого рівня рефлексії.

Форма парної особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності передбачає роботу в парах. У процесі роботи над навчальним матеріалом кожний з тих, хто навчається, має можливість одержати інформацію від свого колеги чи викладача про допущені помилки, тут же їх усунути. Парна робота, якщо вона проводиться під керівництвом викладача, створює для останнього сприятливі можливості в одержанні даних про ступінь засвоєння навчального матеріалу тими, хто навчається. Парна форма особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності характерна для другого рівня рефлексії.

Форма групової, колективної особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності може бути двох різновидів: загальноаудиторна (фронтальна) чи бригадна (невелика група). При

загальноаудиторній роботі процесом пізнання керує викладач (підготовлений курсант, слухач). Бригадна форма роботи відрізняється від загальноаудиторної порівняно невеликою кількістю тих, хто навчається, один із яких керує навчальною діяльністю всієї бригади. Групова самостійна робота характеризується виступами, дискусіями, критикою точок зору і будується за принципом: один вчить багатьох і одночасно група, бригада вчить кожен особистість. Групова форма особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності може набувати характеру й більш широкого аудиторного залучення тих, хто навчається, та є характерною для рефлексії третього рівня.

Форма віртуальної особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності реалізується у глобальному інформаційному просторі, коли набутий розвиток та індивідуальні особливості кожного сприяють збагаченню глобальної освітньо-інформаційної спільноти та особистісної індивідуальності тих, хто є учасниками цього процесу, і є характерною для четвертого рівня рефлексії. При цьому відбувається актуалізація набутих знань-вражень, уявлень, сумнівів, пошуків, відкриттів, вольових зусиль, особистісної спрямованості для саморозвитку, самоформування та самовиховання.

Важливою умовою підвищення ефективності особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності курсантів у процесі розглянутих організаційних форм є знання та застосування відповідних методів. Під методами особистісно орієнтованої самостійної роботи курсантів вищих військових навчальних закладів будемо розуміти систему способів, прийомів особистісного та діалогічного впливу, спрямованих на оволодіння знаннями, навичками, вміннями, на розвиток природних якостей та індивідуальних здібностей особистості, її саморегуляцію, самоактуалізацію та творчу самореалізацію.

Методи особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності курсантів ми поділяємо на дві категорії: методи саморозвитку та особистісного впливу в процесі особистісно орієнтованої самостійної роботи, методи саморозвитку та діалогічного впливу в процесі особистісно орієнтованої самостійної роботи.

До методів саморозвитку та особистісного впливу можна віднести такі: самопізнання та самооцінка; самостимулювання; самопрограмування або складання плану саморозвитку; наслідування прикладу; самовпливу в процесі особистісно орієнтованої самостійної роботи курсантів (самоінструкція, самоконтроль, самозвіт, самопереконавання, самопримушування, самонавіювання, аутотренінг, психотерапія тощо).

Зупинимося на методах саморозвитку та діалогічного впливу в процесі особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Реалізація особистісно-орієнтованого навчання передбачає, насамперед, подолання одного з основних дидактичних протиріч. Суть його полягає в тому, що, з одного боку, процес засвоєння особистістю знань, набуття досвіду, розвитку здібностей відбувається індивідуально, з іншого –

організація навчальної діяльності має колективний, до певної міри детермінований, обумовлений характер. Одним із шляхів подолання цього протиріччя є розробка проблеми діалогізації особистісно орієнтованого навчання, особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Такого підходу дотримуються й зарубіжні дослідники які вважають, що ідея особистісно орієнтованої... освіти має досліджуватися... за допомогою категорій суб'єкта, свободи, саморозвитку, цілісності, діалогу як форм самовиявлення особистості [18, с. 54].

В процесі навчання діалог набуває вигляду своєрідного синтезу функцій навчання та форми спілкування. З одного боку, він є засобом досягнення цілей навчання, з іншого – він активно привносить у процес навчання ознаки спілкування: встановлює стійкий, активний прямий і зворотній зв'язок між суб'єктами навчання; від суб'єктів навчання діалог вимагає з'ясування смислових позицій один одного; йде побудова суб'єкт-суб'єктних відносин, відносин партнерства та співробітництва, зведення до мінімуму негативного психологічного впливу на того, хто навчається, фактору його опіки. Саме останнє є вагомим психологічним фактором розвитку самостійності та становлення особистості курсанта в процесі особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Методи навчання (самонавчання), в основу яких покладено діалогічний підхід, висвітлені в працях А.М. Матюшкіна, М.І. Махмутова, В. Оконя, В.В. Ягупова. До методів саморозвитку та діалогічного впливу в процесі особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності курсантів, в основу яких покладено діалогічну взаємодію, внутрішній та зовнішній діалог, можна віднести такі: створення та розв'язання проблеми, метод випадковостей, ситуаційний метод, “мозкова атака”, метод інцидентів, метод “лабіринту дій”, метод конфліктів, метод круглого столу тощо.

Висновки. Особистісна орієнтація самостійної навчально-пізнавальної діяльності передбачає: пріоритет цілей особистісного, інтелектуального, діяльнісного та професійного розвитку; акцент на мотивацію, самопроекування, самоуправління; партнерську взаємодію; діалог як засіб обміну інформацією та цінностями; креативність – розвиток творчих здібностей; емпатію – емоційну співпричетність в процесі учіння; моделювання як організаційну основу проектування та реалізації особистісного самостійного учіння. Подальша розробка та обґрунтування теоретико-методологічних проблем особистісно орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності має сприяти підтримці та розвитку природних якостей, індивідуальних здібностей особистості того, хто навчається, її саморегуляції, самоактуалізації, допомагати в становленні суб'єктності та творчої самореалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої школи. Історія. Теорія: [підручник] / А.М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. *Балл Г.О.* Гуманізація загальної професійної освіти: суспільна актуальність і психолого-педагогічні орієнтири / Г.О. Балл // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: [монографія] / За ред І.А. Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – С. 134–157.
3. *Есипов Б.П.* Самостоятельная работа учащихся на уроках / Б.П. Есипов. – М.: Учпедгиз, 1961. – 239 с.
4. *Зязюн І.А.* Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти / І.А. Зязюн // Неперервна проф. освіта: проблеми, пошуки, перспективи: [монографія] / За ред. І.А.Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – С. 11-57.
5. Інструкція з організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Збройних Сил України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України. Затверджена наказом Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України 13.04.2005 р., № 221/217. – 48 с.
6. *Кремень В.Г.* Сучасна освіта в контексті реформування / В.Г. Кремень // Учитель. – 1999. – № 11–12. – С.18–25.
7. *Козаков В.А.* Самостійна робота студентів як дидактична проблема: Наукове видання-препринт / В.А. Козаков. – К.: НМК ВО, 1990. – 62 с.
8. *Ніколаєнко С.М.* Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України: [монографія] / С.М. Ніколаєнко. – К.: Київ. Нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 419 с.
9. *Петровский А.В.* Вопросы теории и истории психологии / А.В. Петровский. – М.: Педагогика, 1984. – 272 с.
10. *Петровский В.А.* Личность в психологии: парадигма субъективности / В.А. Петровский. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 512 с.
11. *Пидкасистый П.И.* Сущностная характеристика познавательной деятельности / П.И. Пидкасистый // Вестник высшей школы. – М.: – 1985. – № 9. – С. 37–41.
12. *Плигин А.А.* Личностно-ориентированное образование: история и практика: [монографія] / А.А. Плигин. – М.: «КСП+», 2003. – 432 с.
13. *Подмазин С.И.* Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование / С.И. Подмазин. – Запорожье: Просвита, 2000. – 250 с.
14. *Приходько Ю.І.* Діалог у системі особистісно-орієнтованої самостійної навчально-пізнавальної діяльності / Ю.І. Приходько. // Військова освіта. Зб. наукових праць. – Київ: МО України. – 2003. – № 11. – С. 19–31.
15. *Приходько Ю.І.* Особистісно орієнтована самостійної робота як засіб управління самоосвітою / Ю.І. Приходько // Вища освіта України, № 2 (додаток 1). Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методика, теорія, технологія”. – Т.2. – К.-Р.:РДГУ, 2007. – С. 58–62.
16. *Приходько Ю.І.* Особистісно орієнтована самостійна робота як система навчальної діяльності військових фахівців / Ю.І. Приходько // Наука і сучасність: Зб. наук. праць НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К.: Логос, 2003. – Том ХІІ. – С. 176–184.
17. *Пехота О.М., Старева А.М.* Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя: [монографія] / О.М. Пехота, А.М.Старева. – Миколаїв: Іліон, 2006. – 272 с.

18. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності / Л.П. Пуховська. – К.: Вища школа, 1997. – 180 с.
19. Сериков В.В. Личностно-ориентированное образование / В.В. Сериков // Педагогика. – М. – 1994. – № 5. – С. 16–21.
20. Солдатенко М.М. Методологічні аспекти організації СПД студентів / М.М. Солдатенко // Неперервна проф. освіта: теорія і практика. – 2002. – № 2. – С. 24–30.
21. Ягупов В.В. Теорія і методика військового навчання: [монографія] / В.В. Ягупов. – К.: Тандем, 2000. – 380 с.

Ю.И. Приходько, кандидат педагогических наук, доцент,
О.А. Митягин, полковник
Национальный университет обороны
Украины имени Ивана Черняховского

ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННАЯ САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ: ЭВОЛЮЦИОННЫЙ АСПЕКТ

В статье с позиции гуманистической образовательной парадигмы исследуется генезис личностно ориентированной самостоятельной работы курсантов (слушателей) высших военных учебных заведений, ее основные принципы, формы организации и методы. Обосновываются подходы в исследовании личностно ориентированной самостоятельной работы на основе многоуровневой рефлексии.

Ключевые слова: личность, учение, управление личностным развитием, концептуальные основы.

Y. Prykhod'ko, PhD in Pedagogics, associate professor
O. Mitiahin, colonel
National Defense University of Ukraine named
after Ivan Cherniakhovskyi

PERSONAL-ORIENTED SELF-EDUCATIONAL AND COGNITIVE ACTIVITY: EVOLUTIONARY ASPECT

In this article, from point of view of educational humanizing paradigm, the genesis (origin) of the personally- orientating work of the military students of higher military institutes, its main principles and forms of organization is considered. The different ways in researching of the personally- orientating work on a background of multilevel reflection are grounded.

Keywords: personality, studying, self-government, is personality oriented personal development, conceptual principles.